

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ШАРҚШУНОСЛИК ИНСТИТУТИ
ШАРҚ ФИЛОЛОГИЯСИ ВА ФАЛСАФА ФАКУЛЬТЕТИ
ХОРИЖИЙ ШАРҚ МАМЛАКАТЛАРИ АДАБИЁТИ КАФЕДРАСИ

КУРС ИШИ

Мавзу: Нагаи Кафунинг “Рақиблар” асаридаги Гейша
образлари

Бажарди: Қаяомхожаева Ш.

Текширди: Гулямов И.

Тошкент 2011

Мундарижа

Кириш

Асосий қисм

- 1.1 “Гейша” кеча ва бугун
- 1.2 “Рақиблар” асари муаллифи –Нагаи Кафу ҳақида
- 1.3 “Рақиблар” асари яратилган даврдаги адабий жараён
- 1.4 Нагаи Кафунинг “Рақиблар” асаридаги гейша образлари

Хулоса

Фойдаланилган адабиётлар

Кириш

Мавзунинг долзарблиги

Бошқа бир миллатнинг маънавияти ва маданиятини тушуниш учун ўша миллатнинг адабиётини ўрганиш лозим. Чунки адабиёт ўзида бир миллатнинг маънавий қадриятлари, урф-одатлари, миллий ўзлигини намоён қилади.

Бугунги кунда Ўзбекистонда фуқаролик жамиятини қуришда ҳар томонлама комил инсонни тарбиялаш, уларда миллий ўзликни шакллантириш ўзга халқларнинг маънавияти ва маданияти ўргатилиши асосида юз бермоқда. Миллатнинг урф –одати, маънавий қадриятлари, адабиётини шаклланиши, миллий ўзликни сақланиб қолиши, маънавиятни бой бўлиши ёшларни тўғри тарбиялашга боғлиқ.

Президентимиз Ислом Каримов таъкидлаганларидек “Жамиятда ўзликни ўсиши, миллий ғоя билан чамбарчас боғлиқ, ёшларни бой маданий қадриятларимизга ҳурмат руҳида тарбиялаш келажакимизга ишонч демакдир”.

Мавзунинг мақсад ва вазифалари

Бугунги кунда бирор бир халқнинг нафақат тилини ўрганиш балки ўша халқнинг адабиётини ўрганиш ҳам муҳим ҳисобланади. Ўзбекистонда эса япон тили ва маданиятини ўрганиш йўлга қўйилганига унча кўп вақт бўлмаганлиги сабабли, ўзбек тилида ҳали гейша мавзусида тадқиқот ўтказилмаган. Шу боисдан муаллиф япон маданиятини намоён қилувчи “гейша” сўзининг маъноси, гейшанинг тарихи ва бугуни ҳақида, Нагаи Кауфунинг “Рақиблар” асарига асосланиб япон адабиётида гейша образини тушунтириб беради.

Ороллар билан ўралган, кунчиқар мамлакат Японияда алоҳида карюкаи деб номланувчи раёнлари мавжуд. Бу раёнларнинг алоҳида жиҳати шундан иборатки,бу ерга японлар фақат хордиқ чиқариш ва эстетик завқ олиш учун ташриф буюрадилар. Деярли бу ерда бутун дунёга гейша номи билан машхур бўлган малакали ўқитилган аёллар яшайдилар. Гейша истиқомат қиладиган уй “окия”-“гейша уйи” деб номланади.

“Карюкаи” сўзи “гуллар дунёси ва тол”деб таржима қилинади. Ҳар бир гейша бамисоли гул: уларнинг ҳар бири ўзича гўзал.Тол дарахтидек бўйсунмас,мағрур ва виқорли.

Юз йил ичида карюкайда яшаган ҳеч бир аёл ўз ҳаётини оммага ёймаган.Гейшанинг қонун қоидаларида бундай қилиш тақиқланган,

чунки анъаналарни бузулиб, йўқ бўлиб кетишидан ва гейшага берилган алоҳида номдандир. “Гейша”- “санъат одами”ни бир кунлик оммада қилган ёмон чиқишини ҳеч қандай моддий рағбат қоплолмайди.

Гейша образи бугунги замонавий япон аёлларига тарихдаги уйини энг бурчак хоналарида хирсий хохишларини қондириш учун кул қилинган аёлларни эслатади.

Чет эллик меҳмонларга эса юзини ҳаддан зиёд пардоз қилган гейша қандайдир ғалати кўриниши мумкин. Уларнинг куйлаши, япон миллий чолғу асбобидаги мусиқаси ўта зерикарли, рақиси эса хитойликларнинг тайсза гимнастикасини японча вариантидек кўриниши эҳтимолдан ҳоли эмас.Умуман олганда чет элликларни гейшага муносабатини японларнинг бир мақоли билан ифодалаш мумкин:Фуджи тоғидан қанча узоқ бўлсак, у бизга шунча улкан кўринади.Бу “улканлик” яқиндан сизни ўзига ром этишига ишончим комил эмас.

Япон тилини ўрганишни бошлаган инсон албатта япония тарихи, япония

урф-одатлари, маданиятига тўқнаш келади. Бугунги кунга келиб бир неча япон сўзлар халқаро сўзларга айланиб улгурди. Суши сўзини эшитмаган ва у нималигини билмаган инсонни учратиш қийин. Шунингдек кимоно, икебана, карате, кендо сўзларни эшитсак ҳам улар ҳақида тасаввурларимиз бор. Аммо “гейша” сўзини эшитган чоғимизда ҳаёлимизда қандай образ гавдаланади?

Бу мавзу орқали муаллиф япон тилидаги гейша сўзини изоҳлаб, гейша ким ўзи, гейша кеча ва бугун, унинг япон маданиятида қандай ўрни бор, япон адабиётидаги “гейша” образи ҳақида очиб бермоқчи. Мавзунинг объекти бўлиб Нагаи Кауфунинг “Рақиблар” асари хизмат қилади.

Бу иш: кириш, тўрт бўлимли асосий қисм, хулоса, фойдаланилган адабиётлар рўйхатидан иборат.

Асосий қисм

1.1 “Гейша” кеча ва бугун

Европаликлар назари билан “Япония-самурай”, “Япония-саке”, “Япония-харакири” қанчалик боғлиқ бўлса, “Япония” ва “гейша” сўзлари ҳам шунчалик боғлиқдир. “Гейша” образини япон адабиётида ва тарихида ўзининг алоҳида катта ўрни бор. “Гейша” сўзи иккита сўздан ташкил топган бўлиб, “гей”-“санъат” ва “шя”-“одам”, яни “санъат одами” деб таржима қилинади. Гейша- актриса. У маҳорат билан рақсга туша олишни, чой маросимини ўрқазишни, япон миллий асбобларида чалиб, куйлашни, хаттотликни ўта мукаммал устаси бўлиши даркор. Яна гейша турли хил мавзуларда суҳбатдоши билан қизиқарли ва мароқли суҳбат олиб боришни уддасидан чиқа оладиган бўлсагина уни ҳақиқий япон маданиятини намоён қилувчи гейша деб тўлиқ айта оламиз. Ўқувчи гейшаларни майко деб аташади. “Майко” сўзи ўзбек тилига “май”-“рақс”, “ко”-“бола” ёки “ёш раққоса” деб таржима қилинади. Чет элликлар кўз ўнгида гейша образини тасаввур қилганда, юзини оппоқ пардоз қилган, мурракаб соч турмаги ва кимоно кийган аёллар гавдаланади. Бироқ гейшаларни ўқувчилари (майколар) бундай юришади. Лекин ҳақиқий гейшалар ҳаётда табиий пардозни танлайдилар. Фақатгина қандайдир маросим ёки тадбирларда ўта оппоқ, ёрқин пардоз қиладилар. Чунки ўқувчи гейшаларни малакалари ошиб гейшаликка кўтарилгандан кейин, мен энди малакали гейшаман, энди мени оддий юз пардозим фақатгина мени ҳақиқий гўзалигимга урғу бериб туриши керак деган ниятда ўқувчи гейшалардан фарқли ўлароқ табиий пардозни танлайдилар.

Қадимда гейшалар ўз фаолиятларини ёшлигидан ўрганишни бошлаганлар. Гейшалик учун баъзи қизлар ота-оналари томонидан сотиб юборилган. Келажакдаги япония маданияти намоёндалари гейшалар аввал малакали гейшаларнинг ёрдамчилари сифатида иш бошлаганлар. Кейин гейша ўқувчи, яъни майко поғонасига кўтарилганлар. Бугунги кундаги замонавий гейшалар ҳали ҳам гейша уйларида яшайдилар. Бироқ малакали гейшалар ўзларининг шахсий уйларида яшашни афзал кўрадилар. Гейша бўлишни хоҳлаган ёш қизлар бугунги кунга келиб ўз фаолиятларини ўрта мактабни ёки коллежни битириб бошламоқдалар. Кўпчилик инсонлар гейша ва ёмон хулқли аёлларни бир деб ўйлашади. Бу умуман нотўғри. Тўғри гейшалар ҳам меҳмонлари билан жинсий алоқада бўлиши мумкин, аммо улар учун бу муҳим эмас. Гейшаларга уларни кимонони дид билан кийишлари, ўта маҳорат билан рақсга тушишлари, оммага ҳеч бир камчилик, нуқсонсиз чиқишлари, япон маданиятини намоёишчиси бўлишлари биринчи ўринда туради. Чунки неча йиллардан бери гейшалар япон маданиятини авлоддан авлодга ўтишига хизмат қилиб келмоқдалар. Хаттоки уларга бериладиган моддий рағбатни японлар “ҳанадай”-“гул учун пул” деб атайдилар. Гейшалар турмушга чиқмайдилар. Уларни моддий жиҳатдан бой оталиқлари бўлиши гейша анъаналаридан бири ҳисобланади. Бу кишилар “данна” деб номланади. Данналар уйланган бўлиши ҳам мумкин, бироқ улар ўзлари оталиққа олган гейшаларни ўқишлари, қимматбаҳо кимонода юришлари ва бошқа нарсалар учун моддий ёрдам кўрсатишлари даркор. Замонавий Японияда ҳам ҳали ҳамон бирор бир банк бошлиғи ёки япон олигархларини оталиққа олган гейшалари бор.

Гейшалар доимо кимонода юрадилар. Ўқувчи гейшалар жуда ҳам чиройли ва ўта кўзга ташланувчи белбоғли кимоно киядилар. Гейша бир хил кимонода бир неча бор кўзга ташланиши мумкин эмас. Кимонони ранги мавсумий ва ҳолатга қараб ўзгаради.

Кимонода қийин безаклар кўп ва қўл иши бўлгани сабабли уни тайёрланиши 2-3 йилга чўзилиши мумкин. Майко ва гейшалар кимонони орқа ёқа томони очик ҳолатда, яни озгина туширилган ҳолда киядилар. Чунки

японлар учун инсон гавдасининг энг чиройли қисми орқа бўйин томон ҳисобланади. Гейшаларнинг соч турмаги йилдан йилга ўзгариб келган. Гейшалар сочларини тепага еғиб симада номли соч турмагини қилишни ўрганганлар. Улар соч турмаklarини ҳар хил пардозли соч учун мўлжалланган заколка, шпилка ва тароқлар билан безатганлар. Мейжи ислохотларидан сўнг тароқли пардоз буюмини соч турмаklarига тақиш урфга айланди. Гейшаларни бошининг тагига, яни бўйнига унча катта бўлмаган болишни қўйиб, нуқсонсиз соч турмагини бир неча кунга сақлашлари учун, ухлаш қонун қоидаларини ўргатадилар. Бироқ, бугунги кунга келиб замонавий гейшалар париклардан фойдаланмоқдалар.

Гейшалар жойлашган марказий жойлар Киото, Осака ва Токио шаҳарлари ҳисобланади. Биринчи гейша уйлари ҳам айнан шу ерларда 16 аср охирларида пайдо бўла бошлади. Гейшаларнинг “олтин даври” 19 асрга тўғри келади. Айнан шу асрда барча санъат аҳли, ёзувчи, шоирлар, рассомлар ўзларини асарларини гейшалардан илҳом олиб яратганлар. Гейшалар ҳозир ҳам миллий япон гейша уйлари, ресторанларда тадбирларнинг бош айбдори бўлиб, жамоада меҳмонларни кўнглини кўтариш учун фаолият олиб бормоқдалар. Аммо ҳозир, ҳаттоки Киото шаҳрида ҳам гейшалар сони кескин камайиб кетган. 1920-йилда бутун мамлакат ҳисобида қаралганда 80000 та га яқин гейша бўлган бўлса, ҳозир бу сонлар 1000 тага боради. Бугун Киотонинг гейшалар маркази бўлган Гиона раёнида ҳам ҳақиқий гейшалардан кўра, гейша образидаги аёлларни сайёҳатчилар ёки меҳмонлар билан суратга

тушишини кўришимиз мумкин.

Ҳақиқий гейшалар мавзу аввалида айтилганидек, япония миллий чолғу асбоби — сямисенени чалишни, миллий куй куйлашни, миллий рақс санъатини, чой маросимини ўтқазиб санъатини, икебана- гуллар дастасини

тайёрлашни, адабиётни, хаттотлик-япон ироглифлани чиройли ёзишни, рассомчиликдан чуқур хабари бўлиши даркор. 11-15 ёшга тўлган гейшаларга, шогирд тушган қизларга алоҳида маросим ўтказилади. Улар энди ўқувчу гейша(майко) унвонига сазовор бўлиб, шу кундан бошлаб улар ўзига хос образда, яъни кимонода ва соч турмагида юрадилар. Майколарнинг кейинг поғонаси –“мидзуаге” . Мидзуаге маросимида майко 5 мартаба соч турмагини ўзгартиради. Бу уни гейшалик поғонасига қадамма - қадам йўл ташляпканини кўрсатади. Яна улар қиз бола соч турмагидан аёллар соч турмагига ўтадилар.

Мидзуаге маросимидан кейин эрикай деб номланувчи анъана мавжуд. Бунда майко кимоносининг қизил ёқасини оқ гейша ёқасига ўзгартиради. Деярли бу ҳамма поғонадан поғонага ўтишлар 20 ёшда содир бўлади. Гейша раёнларида ҳар бирининг ўзини фестиваллари ўтказилиб туради.

1.2“Рақиблар” асари муаллифи –Нагаи Кафу ҳақида

Ёзувчи ва эссеавис Нагаи Кафу япон адабиётида неоромантизмнинг энг йирик вакили ҳисобланади. Унинг ҳақиқий исми Сокити бўлиб, Кафу адабий тахаллусидир. Ёзувчи 1879 йил 3 декабрда Токиода таваллуд топган. Кафунинг отаси, Нагаи Кюитиро самурайлар оиласидан эди. Онаси эса конфутсий олим Васидзу Кидонинг қизи бўлган. Унинг устига Васидзу

Кафунинг отасини конфутсизм илмида ва хитой тилининг шеър қурилиш бўйича устози эди. Нагаи Кафу оиласида жудда қаттиқ конфутсизм анъаналарига амал қилинарди. Шу билан бирга оилада янги давр , Япония 2 аср давомида ўзини ўраб олган чет эл сивилизатсиясига бефарқ эмас эди.

Кафу ёшлигидан мактабда яхши натижаларга эришмаган ва университетга ўқишга киролмаган. Унга ҳеч қачон отаси қидирган кўп вадали иш ўринлари қизиқ бўлмаган. Хаттоки отаси топиб берган рафиқаси билан ҳам ажрашган. Отаси вафот этганида ҳам гейша (кейинчалик унинг иккинчи хотини) билан тоғ саёҳатида бўлгани учун уни топиша олмаган.

Нагаи Кафу бошланғич мактабда ўқиш вақтида мактаб дарсларидан ташқари устози билан Японияда шу даврда одатга айланган классик конфутсизм китобларини ўрганган. Бундан ташқари конфутсизм урф-одатлари ўқимишли кишидан поезиядан ва рассомчиликдан яхши хабардор бўлишни талаб қиларди, шу боис у машҳур шеър ёзувчилари, рассомлардан дарс олиб турарди. Ўрта мактабда уни япон миллий кўшиқларига қизиқиши ортади. Кафу соати ва палтосини сотиб ўзига сякухати (қадимий чолғу асбоби)ни чалишни ўрганишни хохлагани учун сотиб олади. Бу дарслардан гейшалар раёни бўлган Янагибасида сабоқ олади. Гейшаларгина ўрта аср мактаблари мусиқашунослари, мусиқа анъаналарини сақлаб қолувчилари ҳисобланардилар.

Касаллик туфайлими ёки адабиёт уни бошқа қизиқишларини йўққа чиқардимми эндигина юқори мактабга ўқишга топширган Кафу имтиҳонда еқилди.

1897 йил Нагаи Кафу касб ҳунар коллежи, кейинчалик Токио чет тиллари институтларида таҳсил олади. Институтни кўп дарс қолдиргани учун битира олмайди. Аввал хитой тилига иштиёқи баланд бўлган Кафуда англиз тилига

қизиқиш ҳам ортади. Кечқурунги курсларда чет эл адабиётини янги асарларини ўқа олиш учун инглиз тилини ўргана бошлайди. Сўнг ўзининг ёзувчилик фаолиятини бошлаш мақсадида Хиротсу Рюрога шогирд тушади. Хиротсу Рюро(1861-1921) ўзининг трагик асарлари, бошқа дунё ва шаҳарлик камбағаллар ҳақидаги ҳикоялари билан машҳур эди.

1899- йилда Нагаи Кафунинг “Гулли сават” новелласи учун нашрётда ўтказилган конкурсда рағбатга мушарраф бўлади. Фақар шу асарини у биринчи адабиётдаги асари деб ҳисоблайди. Ундан аввал бир қанча асарлар ёзган бўлса ҳам. Яна шу йили Кафу ракую жанрида ҳикоянавислик санъатини ўрганишни бошлайди. Ҳикоя мавзулари самурайларнинг қаҳрамонли жасоратлари, руҳ ва арвоҳларнинг қилмишлари, шаҳарлик собиқ ўйнашларнинг воқеалари ёки моҳир ўғрилар ҳақида эди. Конфутсизм нуқтаи назаридан унинг ҳикоя ёзиши энг паст нарса ҳисобланарди. Хитой поезияси ва рассомчилик машғулотларидан фарқли ўлароқ у юқоридаги машғулотини оиласидан сир тутиши даркор эди. 1900 йилда Кафу ўзини яна бир миллий шаҳарлик машғулот-Кабуки театрида синаб кўрмоқчи бўлади.

Кабуки театрига песалар ёзишни ўрганиш учун у Токио Кабуки театр-Кабуки-дза театрнинг (бу театр 1889 йилда қурилган, ҳозир ҳам ҳамон Гиндза раёнини шарқида жойлашган) режиссёри ва таниқли драматург Фукути Отига шогирд тушади. Фукути Оти биринчидан сиёсатшунос, жамоат арбоби ва журналист, кейин эса драматург, театрнинг реформатири сифатида таниқли эди. У тез-тез Европа бўйлаб саёҳат қилар, европа театридан хабардор бўлган. Нагаи Кафуга ҳам у Эмиля Золянинг китобларини таништирган. Бутун йил давомида умуман песа ёзмаган Кауфу , театр дунёсида анча ўрнашиб олди. 1901 йилда у “Тунги қуш тидори” номли қизиқарли, биринчи ҳикояларидан бирини чоп эттиради. Аллақачон Нагаи

Кафу ижодида кўринарли из қолдирган мавзу, бош қахрамон шартномаси тугаган бўлса ҳам унга зерикарли туюлган оддий ҳаётга қайта олмаган қувнок раёнда яшаган аёл образига мурожат қилади. Охирги 19 аср ўн йилликларига тегишли, Кафунинг машғулотларидан яна бири Эмиля Золя ижоди бўлган. Бу китобдан олинган таассурот шунчалик кучлилиқ қилиб Кафу кечки курсларда франсуз тилини ўрганади ва ҳаёти давомида франсуз маданиятини китобхони бўлиб қолди. У Золядаги инсониятнинг кўринмас жиҳатлари ҳақидаги тасаввури, жамиятда ҳал қилувчи ролни ўйнаган ўзликни шаклланишидаги жараён ҳақида қизиқиши ортади. Золянинг тасири остида Нагаи Кафунинг “Ҳақиқий севги”, “Дўзахнинг гуллари”, “Орзуимдаги аёл” каби повестлари яралди.

Кафу бутун чет элдаги саёҳати давомида америка адабиётидан кўра европа адабиёти билан танишади. Юртига қайтган Кафу адабиётни марказида бўлди. Америка ва Франция ҳақидаги асарларидаги ўзига хос услуб ва жиддий изланишлар япон адабиётидаги йирик шахслар Натсуме Сосеки ва Мори Огайнинг мақтовига сазовор бўлди. 1912 йилда унинг асарлари танқидчилар томонидан тазиқ остига олинди. У “Мита адабиёти” деб номланган журналнинг бир неча саҳифаларида эсселарини чоп эттиради. Сўнг бу эсселар “Симбаси раёнининг кечки ҳикоялар” тўпламига киритилади. Тўплам “Рақиблар” романига ўхшаб Симбаси раёнининг гейшалари ҳаётига бағишланган эди. 1931 йилдаги кафенинг олдинги офитсианткази ва қари эркакнинг алоқалари ҳақида ҳикоя қилувчи “Ёмғирдан аввал ва кейин” деб аталган ҳикоясидан сўнг Кафу тарихий очерк ва кундалиқ қайдларидан бошқа ҳеч нарса ёзмади. Унинг адабиётдаги танафусини бузган кейинг асар “Шарқий қирғоқ ёқасидаги ажойиб ҳикоя” асари бўлди. Бу афтобиографик асар бўлиб, “Рақиблар” асаридан кейин энг яхши ижод маҳсули бўлди.

Японияни урушдаги мағлубиятидан сўнг нашриёт Нагаи Кафунинг барча чоп эттирилмаган асарларини нашрга берди. 1848 йилда 24 томли иншолар тўплами эълон қилинди. 1952 йилда ёзувчи маданиятга қўшган хиссаси учун император ордерига сазовор бўлди.

1.3“Рақиблар” асари яратилган даврдаги адабий жараён

Япон адабиётида 20 аснинг 10йилларида натурализм принципларидан йироқ бўлган бир қатор кўринишли оқимлар пайдо бўла бошлади. Неоромантизм оқими ҳам адабиётга кириб келади. К.Нагаи, Дз.Танидзаки, М.Киносита ўзларини “эстетик гуруҳ” (тамбиза) деб номлайдилар.

Биринчи ва иккинчи жаҳон урушлари даврида япон адабиёти миллий йўналиш билан ажралиб турди. Сензура томонидан жуда қаттиққўллик билан ҳаракат қилишди. Иккинчи жаҳон тугаши биланоқ тан олинган ёзувчилар асарлари чоп этила бошланди. 1946 йилда Нагаи Кафунинг бир неча асарлари нашрга берилди. Шу йили Н.Сигининг “Ой кулранг рангда” ва Дз.Танидзакининг “Майда қор” номли романлари пайдо бўлади.

Урушдан кейин Кавабата Ясунари ижоди учун ҳам омадли келди. У шу йилларидаги ажойиб асарлари учун Нобел мукофоти соврундори бўлди.

1950 йилларнинг иккинчи ярмида адабиёт майдонига “учинчи янги”

деб номланувчи янги авлод вакиллари чиқишди. Вакиллари С.Ясуока, Д.Ёсиюки, Д. Сёно ва бошқалар. Уларнинг ижодларида ижтимоий-сиёсий муаммолар кундалик инсон ҳаёти, унинг ички дунёси таҳлили, ҳаётда дуч келадиган одоб-ахлоқ нормаларига алмашади. Шахсий малакаларидан келиб чиққан ҳолда ёзишга ҳаракат қиладиган бу ёзувчилар “ўзига мурожат” ёки

интроверт авлод” (“найко седай”) номини оладилар.

Умуман олиб қараганда замонавий япон адабиёти жуда тез ривожланиш оқими билан характерланади. Ҳар куни ўнлаб янги номлар кашф этилади. Адабиётни асосий йўналишлари жараёнда ёзувчиларнинг бадиий ноанъанавий, мураккаб ва замонга қарама –қарши форма топишга интилиш бўлди. Янги япон адабиёти тарихини рус, франсуз, инглиз, бир мунча немес адабиёти билан боғланишини эсласлик хато ҳисобланади. Ҳеч бир япон тадқиқотчиларининг иши бу боғланишлардан ўтиб кетмайди. Алоҳида тадқиқотлар мавжудки, уларда қайсидир адабиётдаги асарларни яратилиши учун қайсидир адабиётни пайдо бўлишида япон адабиётидаги алоҳида йўналишларни маъносини очиб беради.

20-асарга ижоди тегишли Нагаи Кафу вақт боғланишини яхши ҳис этган. У ўзига тегишли қадр-қимматини ва ижод эркинлигини қадрлаган. Энг муҳими шу муҳитдаги инсоний ҳаёт, ундаги бўш вақт билан ёнма ён юрувчи санъат, севгини киритган. Ўзининг ҳаёти ва ижоди билан Нагаи Кафу нафақат адабиётдаги иккита даврни бирлаштиришга, шарқ ва ғарб маданиятини ҳам табиий боғлашга эришди.

Кафуга бўлган қизиқиш бугунги кунда ҳам йўқолмаган. Уни ҳикоя ва повестларидан кўра афтобиографик очерк ва кундаликлари китобхонлар томонидан қизиқиб ўқилмоқда. Кафуни чет эл мамлакатларида ҳам яхши танишади. Уни бир қатор асарлари инглиз, франсуз, немес тилларига таржима қилинган.

1.4 Нагаи Кафунинг “Рақиблар” асаридаги гейша образи

“Рақиблар” романи Кафуни ҳаётини ўртасида, ўзига анчагина малака

ортирганда, дунё театри билан танишганда, шаҳар маданиятига тегишли анъанавий халқ жанрига қизиқиши уйғонганда ёзилган. Аммо ҳаммадан ҳам Симбаси раёнидаги турмушидаги ортирилган билимлари қўл келди. Айнан Симбаси раёнининг Компару кўчасида “Хитой мисканти” деб ном олган гейша уйи жойлашган. Роман қаҳрамонлари ёши улуг гейша Дзюкити, артист-ҳикоячи Родзан, унинг битимдаги эри, роман бош қаҳрамони гейша Комаё ва унинг рақиби Кикүтиё.

ふすまを明けたのは馬可代である。かみはつぶしに結びぎむねすかしぼりのくしにひすいのかんざし。とうざん見えるとき扱ってか、はんえりはわざとらしくぬいの多きをかけ、帯は古代の課が方禪に黒しゅすの腹合わせ、つく荒い意彫りのあさぎありめんのおびあけをしめ、帯留大米立名真王朱に鈕は青石茲色の濃いのをしめている。

Эшик олдида Комаё кўринди. Унинг сочлари тсубуси соч турмаги қилиб еғилган, кулранг заколкали тароғига яшил нифрит тошли заколка мосланган эди. Эгнига бир текисда тафтадан кўркам кимоно кийганди. Кўркаманки, замонавий услубдаги безаниш унинг ёшини кўрсатиб туради, у атайлаб ички қисмидаги ёқасини чиқариб олган ва қадимий набивкали белбоғ такқанди. Белбоғ қора атласли складка билан қопланган ва оч ҳаво рангли шолкли лентага боғланган, тугмача сифатида жемчук қилинган ва белбоғ боғлоғичи эса оч хитой селадон рангида эди.

“Рақиблар” романининг бош қаҳрамони гейша Комаё оддий шаҳарлик аёлларга ўхшаб қиммат, бежирим кийимларга пул кетқазилни хуш кўрадиган ва ўзининг мухлисларини комоно, кундалик соч турмаги марумаге билан ром этадиган аёл.

このまま芸者をよさずに、そしてこのまま吉岡さんに何もかも世話をしてもらっていたい。馬可代はゆうべも夜っぴ手いろいろにいいなしてみたのである。じまえにしてくだされば料理屋の外待合へはいっさいいきません、料理屋十日寺になればきっと帰ってきます。しかし吉岡には芸者の旦那になって芸者家に金をつぎ込むことはこの年月カン次との経験で今はもう珍しくもおもしろくもない。馬可代を芸者にしておくぐらいならば何も自前にしてやる。。。。。。

Ёсиока ростдан ҳам чидам туrolмасди, ҳақиқатдан ҳам унинг марумаге соч турмаги ажойиб эди. Аллақачон тўртинчи ёки бешинчи марта Комаёнинг у билан учрашувга келиши, сочларини тепага кўтарган ҳолда, кимоносини одатдагидан фарқли букланган ҳолда кийган, у кимнидир кўришга касалхонага келганини гапирарди. У хилпираб турган кимонода, анъанавий соч турмагида умуман гейшага ўхшамасди. У уни янги қиёфада кўрди. Қайсидир жихати билан у замонавий постановкаларда ўйновчи актриса Каваини эслатарди. Унда қандайдир бошқача, ўзгача, янги, кўриб бўлмас нимадир бор эди.....

Комаёнинг рақиби гейша Кикүтиё аксинча ўзининг тартибсиз жуда бўртирилган ташқи кўриниши билан фарқ қилар, уни юз пардози ва баланд кўтарилган соч турмаги товар нарҳини туширарди. Кикүтиёни жамоа уйларидаги хулқи бузук аёлларга ўхшатишарди.

菊千代はに十二三の生の低い丸ぼちやで、皆から金魚とあだなをつけられているとおりに、顔も円く眼も円く鼻も高からず、いくびのぼうずえり、姿はよくないが、地の薄い西洋寝衣からよく透いて見えるそう身の肌ざね

り、いかにもなめらかそうで、しかも抜けるように色の白いくくりあごの
のどのあたり、描野ようになでてみたいような気がするほどである。いつ
も決まってつぶしに結い油をこってりつけてびんと前髪へふンユを入れて
思うさま張出させ、いかな暑仲でも剥げるような厚化米庄にむやみとはで
な物を着たがるところから、お座刺へ出る時の姿どことなく会いらんらし
い公持がするとやら、そのために年も若く見られかえっていいお客がつく
のだとかげぐちを言われているのである。

Йигирма ёшлардаги Кикүтиё паст бўйли, думалоқ ва тўлишган, олтин
балиқни ўзгинаси, бежиримгина, билинмайдиган бурунли ва калта, семиз
бўйинли сочи буддист монахларига ўхшаб ёқасини тагига беркитилган эди.
Тана тузилиши унчалик эмас, лекин мушукни силагандагидек уни ҳам оппоқ,
думалоқ юзини силагиси келарди одам. У ҳар доим тартибли соч турмаги
қилган, тсибуси-симада услубида, пешанаси ва сочини таглари четки қисмига
керакли ишишни бериш учун махсус валилар тақилганди. Ҳар қандай иссиқ
ҳавода ҳам қалин пардоз қиларди, кийимлари эса ёрқин эди.

Шунинг учун ҳам ғийбатчилар уни банкетга кетяпкан чоғида ёмон хулқли
аёлларга ўхшатишарди. Бу худди фақатгин уни ёшлигини эслатар, энг яхши
меҳмонлар унга насиб қиларди.

Симбасидаги гейшалар ёмон хулқли аёлларга умуман зид, улар ўзларини
артистка унвонлари билан фахрланадилар.

Нагаи Кафу “Рақиблар асарида” қадамма-қадам “гейша” сўзига изоҳ беради
ва шу образни очади. Гейшаларни ички дунёсини, ғам аламлари ва
қувончларини кўрсатиб беради. Асар бош қаҳрамони “Кабукидза” театрида

шон-шуҳрат ва мухлислар ортиради. Китобхонлар кўз ўнгида томошабинлар зали, Токионинг кўнгил очувчи инсонлари, гейша концертлари уюштирганлардан тортиб оддий гейша уйидаги хизматкоргача кўрсатилади. Нагаи Кафу қаҳрамони ҳеч қандай қийинчиликка қарамай ўз касбига содик қолди. У гейша номига эга эканлигидан ҳеч қачон афсусланмайди. Хаттоки қариганда ҳам гейша уйини бошқаради. Нагаи Кафу китобхонларга “Рақиблар” романида “ўзининг гейшасини” фақатгина ташқи кўринишини эмас, балики ички дунёсини ҳам очиб беришга, бош қаҳрамон Комаёни ўраб турган муҳитни тўлиқ кўрсатиб бера олди.

Асардан “гейша” сўзига бошқа тилларда “актриса”, “куртизанка”, ёки бўлмаса бошқа синонимлари йўқлигини, бу сўзлар тўлиқ гейша сўзини очиб бермаслиги аён бўлди. Асарда гейшалар ҳеч қандай қийинчиликка қарамай ўз касбларини чин дилдан ҳурмат қилишлари, ҳар қандай ҳолатларда ҳам меҳмонлари олдида табассум билан чиқиб, уларга кайфиятлари ёмон вақтда ҳам ички кечинмалари ҳақида умуман билдирмаганларини кўришимиз мумкин. Бир кунда бир неча маротаба кимоно ёки соч турмагини ўзгартириш ҳар қандай аёлни жонига тегади, бироқ асарда гейшалар бу ишларни эринмай бачаришлари муаллифни ҳайратга солди.

“Рақиблар” романида яна бош қаҳрамон Комаёнинг ҳақиқий сева олиши, у ҳам бошқа аёлларга ўхшаб кимнидир ҳақида ўйлаб, уни соғиниши кўрсатилади.

Хулоса

Юз йил мобайнида ҳеч бир гейша ўзи ҳақида оммага ҳеч қачон ёймаган. Гейшалар анъана, урф одатларни бузулиши ва дарз кетишини йўл қўймаслик учун буни қилмаслик керак деган қонун қоидаларга бўйсунди.

Оддий инсон гейша сўзидан ўзи ўқиган китоблар, журналларда тўплаган маълумотларидан гейша образи яратади. Охирги пайтларда “санъат одами” яъни гейшалар ҳақида жуда кўп ёзилмоқда, уларнинг ҳар бири япон танқидчилари томонидан танқид қилиб келинмоқда.

Бу мавзу орқали муаллиф гейша кеча ва бугун қандай, Нагаи Кафунинг “Рақиблар” асари орқали адабиётда гейша образи ҳақида ёзишга ҳаракат қилди.

Мавзуда гейшалар ёмон хулқли аёллардан умуман фарқ қилиши, улар япон маъданияти номоёндалари эканлиги, гейшалар ўзларини кимоноси, соч турмаги, пардозига эга эканлиги, улар гейшаликка поғонама –поғона эришишлари, гейша номига сазовор бўлган аёл япон чой маросими, хаттотлик, кўшиқ куйлаш ва рақсга тушиш қобилиятига эга эканлиги, суҳбатдоши билаб турли хил мавзуларда мароқли суҳбат кура олиши кераклиги ҳақида кўриб чиқилди. Шунингдек адабиётдаги гейша образига ҳам тўхталиб ўтилди.

Бу ишдан асосий хулоса гейша “санъат одами”, гейшалар биринчи навбатда юксак маданият ва қадимий урф-одатларни сақловчилари, етук аёллик ҳислатига эга образ.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Нагаи Кафу “Соперницы”, Санк-Петербург, изд. “Азбука-классика” 2006г.
2. Ренд Браун “Настоящие мемуары гейши” ТИД Амфора, 2007г стр 5.
3. 永井荷風『腕比べ』2001 p.14, p.41
4. Rande Brown “Geisha, a life”2007 year p. 7-8, 233-234.
5. Статья А Кавицкого “Гейша” журнал ЯС №3 1995г.
6. Япония. Карманная энциклопедия. Составители: В.Я.Кофман, Н.Г.Рысина. М.:И.Д. “Муравейгайд” 1999г. стр.224
7. Н.И.Конрад Избранные труды “Литература и театр” Издательство “Наука” Москва 1978г, стр.31-32
8. <http://www.fictionbook.ru>
9. <http://mostlyfiction.com/excerpts/geisha.htm>
10. М.Торопыгина, К.Маранджян по истории японской литературы Хрестоматия Санк-Петербург , изд. “Гиперион” 2001 стр.15-16